

«propalare præconia et quantum homini conferat, «edicere gratiam.» Qui idem Sanctus alio in loco ad particulariora descendens, sequentibus confessionem exornat titulis: «Delicti confessio veniam «impetrat, gratiam promeretur, humilitatem nutrit, cælum aperit, iram Dei coeret, pacem «reddit et offensam majestatem cito propitiat, «dummodo debito modo fiat.» S. Bernardinus Senensis, largas pariter confessionis diffusus in laudes, duodecim ejusdem assignat fructus, inquit: «Primus fructus est mentis illuminatio; secundus, «misericordiæ impetratio; tertius, a morte suscitatio; quartus a diabolo liberatio; quintus, animæ purgatio; sextus, cum Deo animæ purificatio; septimus, conscientia aleratio; oclavus, «diaboli confusio; nonus, peccatorum remissio; «decimus, pro peccatis satisfactio; undecimus, «gratiæ augmentatio; duodecimus, Dei glorificatio.» *Charitas operit multitudinem peccatorum;* eadem est confessionis efficacia; cuius ut asserti veritatem inspiciamus, Phariseum et Publicanum adæmus. Vitam dogebat ille a mundana alienam vanitatem: *Non sum sicut cæteri hominum.* Cursus annorum ejus binis hisce polis imitebatur: *Declina a malo et fac bonum;* nulla namque committat latrocinia, nulla adulteria, excessum nullum, virtutum exercitiis vacabat, Ecclesiam frequentando, orando, jejunando, elemosynas largiendo; nihilominus impunitentem reprobativus Deus. Publicanus autem, peccatorum sordibus usque ad aures immersus, vix peracta sincera confessione, *descendit in domum suam justificatus ab illo.* Nec immerito quia teste S. Augustino, «enumerationi meritorum præferitur confessio peccatorum.» Non modo autem confessio malas abolet operationes, sed et merito recuperat omnium præteritorum honorum operum, peccato deperdita, eaque conservat; unde S. Thomas de Villanova ait: «Sextus «fructus est conservatio moriturum, nam dum «homo est in peccato, bona opera ei nihil conferunt ad gloriam, sed vitam cum operibus perdit; «cum enim ipse sit abominabilis, ejus opera Deo «non placent et quanta perdit hæc? Si autem «statim confiteatur et exeat a peccato, totum quod «vivit, lucratur, et Dei amicus efficitur.»

D. — Manifestis et amicitis verbis Christus Dominus suis discipulis dat hanc maximam potestatem remittendi peccata et hominibus valde necessariam, concessam sibi a Patre, ut indulgentiam ediscerent et elementiam. Postquam Salvator noster paralytico indulgentiam impertitus esset peccatorum dicendo: *Remittuntur tibi peccata tua,* corda blasphemantium se penetrans Scribarum ac Phariseorum sequentibus eos aggressus est verbis: *Dicite, respondete, o improbi calumniatores, quid est facilis dicere, dimittuntur tibi peccata tua, an dicere: Surge et ambula? Ut autem sciatis, quia Filius homi-*

nis habet potestatem in terra dimittendi peccata; tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam; et surrexit et abiit. Hoc spectaculo, hoc prodigio admodum evidenti, suam Christum declaravit omnipotentiam, tota circum stupente, atque applaudente turba: *Glorificaverunt Deum qui dedit potestatem talem hominibus.* Sublimis adeo peccata remittendi potestatis, atque auctoritatis delegatio, homini propter hominem facta, nos ad iuges merito incitaret divinæ majestati tribuendas laudes, gloriam et gratias.

e. — Quidam legunt: *Quorumcumque remisistis peccata,* ad denotandum quod limites non ponit nec in peccatoribus nec in peccatis Deus; quilibet enim peccator remedium potest obtinere pro quolibet peccato; proinde pendere, o Christiane, an non pro tanto beneficio ingrati et detestabiles sint, quotquot a confessione abhorrent, in eoque frequentes applicando sibi remedio vivunt negligentes. Negat David, se cogitata quantumcumque indefesso assequi posse, qualiter homo, non in rupem, sed in peccati barathrum, id est, in infernum prolapsus, adeo sit mentis futurus inops, ut reclinat in sinu manibus, nihil curet de exitu. *Numquid qui cecidit non adjiciet, non resurgat? Psal. xi, 9.* Quæ verba S. Thomas de Villanova morosius rumians, sequentem format discursum: «Si quando «prout est humana fragilitas, in peccatum cecideritis, illico surgite, statim in confessionem prope-
perate. Hoc Dominus per Prophetam peccatoribus «suadet, dicens: *Numquid qui cecidit, non adjiciet ut resurgat?* » S. Chrysostomus illam Psalmistæ, *Psal. cv, 1,* paternam ponderans invitationem: *Confitemini Domino, quoniam bonus,* ad peccatorem conversus, probat nullam ab eo excusationem sufficientem afferri posse, cur respuat confessionem, præsertim cum propria nullus querat damna: «Nec «peccator jam poterit excusari, qui confessionem, «per quam venia nascitur, non propravit amplecti; » duplicis reus delicti, «dum primo legem contempsit, ut delinqueret, et confessionis remedia amplius noluit, ut periret; » moxque brevem quidem, ast utilem hanc subdidit exhortationem: «Confessio afferat salutem, cui contemptus attulerat mortem; vive remediis, qui moriturus fueras aliquando peccatis.» S. Thomas de Villanova deplorabilem contemplans animæ conditionem, quæ sacramenti hujus extrema necessitate laborat, sed torpida beneficium negligit, sequenti eam perstringit invectiva: «O qualis audacia, quæ oblivio, «quod mentis gelicidium, quis stupor? Ecce ardet infernus, sub pedibus inhians, atque ad devorandum miseram animam apertus et jam peccator ipse deputatus est ad illum et solum pendet ex tenui filo vite præsentis, quod tam facile rumpitur, et miser ridet, comedit securus, et gaudet, nec est sibi cura de remedio.»

Imo majorem astruit Sanctus audaciam esse, in peccati mortali statu confessionem negligere quam centum armatis se unum opponere viris; cuius hanc rationem reddi: «In hoc vita solum mortalitatem exponitur, quæ aliquando perdenda est; ibi autem anima perpetuæ damnationi et ardoribus «semperternis obicitur et perpetua ibi gloria ponitur in discrimine.»

VERSUS 24.

Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Dydimus, non erat cum eis, quando venit Jesus.

1. — D. Chrysostomus, *Hom. lxxxvi in Joan.,* eos, qui in horto Gethsemani Christum deserendo, fugerant, illo vesperi ad cæteros Apostolos nondum se recollectisse existimat: «Credibile est ex fuga «nondum rediisse; » at vero dicat forte aliquis, numquid hic Thomas idem ille erat, qui ante octo vel decem dies omnes Apostolos ad sequendum Christum in Judæam abeuntem et moriendum cum illo, *Joan., xi, 16,* animaverat? Dixit ergo Thomas, qui dicitur Dydimus ad condiscipulos: *Eamus et nos, et moriamur cum eo;* huic igitur respondeo, hoc quidem verum esse, imo et Petrus ipse magnas quidem promissiones fecerat, at vero mox ut turbas viderunt armatas, omnes relicto eo fugerunt; multi quidem sunt, iique nonnunquam valde spirituales, qui in ferventibus orationibus suis bona quidem faciunt proposita; at vero quando ad eorum devenit executionem, nulla eis est ad ea adimplenda sufficiens virtus, *Isa., xvii, 3:* *Venerunt filii usque ad partum, et non erat virtus parienti.*

2. — «Non erat cum eis,» inquit Albertus Magnus, *in Joan.,* «congregationi eorum conjunctus.» Unde S. Thomas hoc nobis utilissimum elicit documentum: «Instruimur per hoc a societate separari «non debere.»

3. — S. Cyrillus quærit hoc loco, *lib. XII in Joan.,* quamam ratione et ipse Thomas, licet procul a cæteris Apostolis in cœnaculo præsentibus remotus, potestatem circa peccatorum absolutionem et communicationem Spiritus Sancti delegatam participare potuerit: «Quomodo si tunc aberat, quando «Christus sufflans, dixit: *Accipite Spiritum Sanctum,* Spiritus ipse particeps factus est? » Moxque respondet: «Dicimus virtutem Spiritus ex intentione dantis Christi in omnes discipulos pertran-
sisse; non enim quibusdam, sed omnibus discipulis dedit: quare liberalitate dantis non solum «præsentibus, sed etiam absentibus Apostoli Spiritum «Sanctum receperunt.»

4. — Lyranus S. Thomam præ cæteris timidiorum fuisse, ac proinde tardius ad cæteros Collegas suos convenisse scribit: «Et ideo propter tarditatem suam privatus est illa visione Christi; » neque enim etiamnum ab illo incaluerat igne, qui

in die Pentecostes deinceps super cœnaculum istud descenderat: *Perfecta enim caritas foras mittit timorem.* *Joan., vii, 17.*

5. — Glossa dicit: «Non casu, sed divina dispositione defuit Thomas, et audita non credidit; «unde palpandum se ei Dominus præbuit, quia «ejus dubitatione, et facta sibi probatione, nulli «relinquitur jam dubitare.»

6. — Id quod e S. Gregorii doctrina desumptum fuit, qui, *Hom. xxvi in Evang.,* dicit: «Egit miro «modo superna clementia, ut discipulus ille dubitans, dum in Magistro suo vulnera palparet carnis, in nobis vulnera sanaret infidelitatis; plus «enim nobis infidelitas Thomæ ad fidem, quam «fides credentium discipulorum profuit, quia dum «ille ad fidem palpando reducitur, mens nostra «omni dubitatione post posita, in fide solidatur.»

VERSUS 25.

Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum; ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus ejus fidei clavorem, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus ejus, non credam.

1. — Evangelista morbi gravitatem exacte «describit,» inquit Toletus, «non ut Thomæ «notam infamiae inurat, sed tum ut resurrectionem Dominicam confirmet, tum ut Medici clementia et virtus agnoscat in sanando.» Janse-
nius S. Thomam excusare nititur, utpote cuius incredulitas, tametsi reprehensibilis erat, nihilominus, inquit: «Non ex malitia profecta erat, sicut «Phariseorum, sed ex imbecillitate humana.»

2. — In hac occasione illa Psalmistæ, *Psal. xli, 8,* propositio: *Abyssus abyssum invocavit,* verificata fuisse videtur. *Abyssus* enim idem est quod Thomas; et hic in multorum errorum barathrum quoddam misere corruit. Primo enim titubavit in fide resurrectionis articulo, nimirum ad religionem nostram, et Messie divinitatem stabilidum utilissimum; siquidem, *1 Cor., xv, 14:* *Si Christus non resurrexit, inanis est fides nostra.* Et quidem ex quo Christus Filium Dei esse credidit, prout jam ante per os Petri cum aliis protestatus fuerat, quid mirum si a mortuis resurrexit? *Psal. xv, 10:* *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Non forte ad id credendum, oracula et predicationes Propheticae deerant? Imo ipsemet discipulis suis sapius prædixerat: *Tertia die resurget.* Secundo ex hoc se cæteris Collegis prudentiorem et sagaciorem probare voluisse videtur, quasi dicere vellet, *Eccli., xix, 4:* *Qui cito credit, levis est corde;* non vero talis sum ego, imo nisi videro, etc. Neque oculari solum testimonio contentus esse voluit, quin etiam contactum vulnerum postulavit, nec sufficiebat illi

vulnera Salvatoris digitis explorasse, nisi etiam manum suam isdem immitteret, idque non solum in loca clavorum, sed etiam in vulnus lateris, id quod arrogantiam et temeritatem non modicum sapiebat. Adhuc in illa tam presumptuosa protestatione magnam quoque exhibuit irreverentiam, siquidem, *Colos.*, II, 3: *In sancta sanctorum pectoris illius ingredi presumpsit, in quo sunt thesauri sapientiae et scientiae Dei.* Porro Oza morte repentina punitus fuit, quia in arca, quae lignum quoddam, et remotissima tantum sacrosanctae illius humanitatis figura erat, manum suam extendere attentavit; imo ipsemet Christi Praecursor licet inter natos mulierum maximus esset, se tamen ad corrigiam calcamentorum solvendam indignum esse censuit. Tertio duritia et obstinatio ipsius summe reprehensibilis erat, siquidem nec Petro, nec sanctis illis mulieribus, nec discipulis in Emmaus abeuntibus, nec omnibus Apostolis, qui testes oculati omnique exceptione majores erant, credere voluit; et quidem, quod culpam ejus vel maxime aggravavit, octo continuis diebus in hac incredulitate sua perseveravit: unde Toletus ait: « Magna pertinacia fuit et incredulus Thome, non enim ad horam aut diem « perseveravit incredulus, sed per integros dies « octo, imo in sua permansisset infidelitate diutius, « si Dominus ad eum venire distulisset. » Quarto demum obstinatio hinc presumptionem adjunxit, siquidem Incarnatae illi Sapientiae modum praescribere voluit, quo illum ad resurrectionis suae fidem perduceret, nimirum permittendo ut digitos et manum suam in vulnere ejus aperitum immittere posset, imo, secus enim si fieret, nequidquam crediturum se esse protestari presumpsit: Nisi videro, nisi mittam, etc.

3. — In hac occasione perspicue apparet quam verum sit illud Sapientis, *Prov.*, XII, 20, monitum: *Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit, amicus stultorum similis efficitur;* hic etenim Apostolus praecunctis aliis se ferventissimum exhibuit, quandiu in aliorum Apostolorum societate permansit: unde ait: *Eamus et nos, et moriamur cum eo;* quando vero ab illis separatus fuit, non una tantum vice, sed pluribus graviter lapsus fuit, *Psal.* XVII, 26, 27: *Cum sancto sanctus eris, cum viro innocente innocens eris, et cum perverso perverseris.* Enimvero de S. Petro legimus, ipsum semel Christum negasse, imo cum adjuncto iurjuramento protestatum fuisse, quod ignoraret quis esset: *Nescio hominem,* et tamen alia quadam vice ex aeterni Patris revelatione eum Filium Dei esse confessus fuerat et aperte agnoverat? undenam haec provenit differentia? Numquid unus idemque Petrus erat? Numquid de eodem Dei Filio confitendo vel diffidendo Petro res erat? *Luc.*, XX, 55: *Circumscendentibus illis, erat Petrus in medio eorum.* Quinam obscuro Petri consortes erant, quando Magistrum suum negavit?

S. Thomas, in *Math.*, ait: « Non mirum si cecidit, « quia in mala societate mansit. » Socii enim ejus erant sacrilegi, iniqui et excommunicati illius Pontificis, Caiphae nimirum, familiares ministri et satellites, qui Salvatori mortem machinabantur, non vero in tali erat consortio constitutus, quando Filium Dei confessus fuit, tunc enim in medio Coepostolorum suorum constitutus erat. Imo advertendum est, quod ut de commisso scelere penitentiam ageret: *Egressus foras flevit amare.* Ubi S. Remigius dicit: « Egre ditur foras de impiorum societate, ut « pavide negationis sordes amarum fletibus lavet. » David, qui tametsi vir secundum cor Dei fuerit, turpiter tamen et ipse lapsus fuit, totus anxius exclamabat, *Psal.*, XI, 2, dicens: *Salvum me fac Deus, quoniam defecit sanctus, quoniam dimittuntur veritates a filiis hominum;* circa quae verba, verba illa S. Augustini, *trac.* CXII, licet de S. Petro dicta fuerint, ad nostrum propositum tamen adducere possumus, ita enim ait: « Ecce columna firmissima ad unius aure impulsu tota contremuit; « et ecce caput aureum ad unius lapilli contactum, in parte filii comminutum est et corruit. » Cajetanus quoad hunc S. Petri lapsum, breve quoddam suggerit monitum, quod etiam in hoc S. Thomae casu servare potest; dicit enim nervose et breviter: « Considera et treme, vir juste. » Petrus paucis horis ante ad Christum defendendum valde se strennum et generosum solus exhibuit, dum Malcho auriculam amputavit, et tamen mox eadem nocte adeo factus est pavidus. S. Thomas quoque septimana antecedenti protestatus est, dicens: *Eamus, et nos, et moriamur cum eo,* item Lazari mortui quadrudani resuscitationem praesens spectavit, et tamen nunc cunctis aliis se miraculosiorem esse probavit, imo obstinate credere noluit, quod resuscitare posset semetipsum. Similiter de eo, quod omnes Apostoli quoad reatum conditionis Magistri ipsorum omnino insontes, audientes unum ex ipsis Salvatorem traditum esse, contristati fuerint, S. Leo, *Serm.* VII de pass., ita scribit: « Contristati « sunt, non de conscientiae reatu, sed de humanae « mutabilitatis incerto timentes; » etenim quantumvis aliquis ad altissimum perfectionis et sanctitatis culmen pertigerit, quandiu tamen in hujusce certaminis arena militat, vulneribus et plagis recipiendis subjectus est, nisi Deus ei per specialia auxilia assistat.

4. — Unde perspicue satis cognoscitur quantum voluntatis propriae impetus, qui obstructionem, individuum habere comitem solet, animabus nostris praedictum inferat, siquidem hic videmus, quod discipulus ille, qui integro triennio, disciplinae Christi in schola Dei operam dedit, propriae tamen sententiae et voluntati tanta cum pertinacia induravit, ut mentis suae sensum totius collegii Apostolici, et forsitan etiam ipsiusmet Matris Dei, quae utique

apparitioni huic praesens interfuit, testimonio et veritati prohibita prebuerit. Quis igitur opinionem et iudicium proprium non pertimescat, maxime cum adeo sanctae et perfectae scholae discipulus non existat?

5. — Enimvero Albertus Magnus ambigentem hunc Christi Apostolum excusare nititur, dum ait: « Quia multa signa infirmitatis viderat, et quamvis « resurrexisset non crederat, tamen nec contrarium asserbat, nec uni, nec alteri firmiter « adhaerens, et tales sunt tardi ad credendum, et « quando credunt, firmissime credunt. »

Adiciones.

a. — Dixerunt ergo Thome alii discipuli: *Vidimus Dominum.* Dixerunt Apostoli Thome: *Vidimus Dominum,* ut ad fidem articuli de resurrectione Thomam invitarent. Ecce quam non clare prodit se initio apostolicus zelus, dum omnes, sicut ipsi mysterium resurrectionis credebant, ita quoque Thomam socium habere volebant. Magna est enim gloria, magnum est lucrum eorum qui animas convertere satagunt; Deus inde gaudet, utpote qui animarum salutem tanto semper studio et fervore prosequitur. Redemptor noster errantium animarum conversionem tanti facit, ut huic operi summam suam attribuat: *Dabo in Sion salutem et in Jerusalem gloriam meam,* inquit olim per os Prophetae Evangelici. Haec autem salus et pariter gloria ejus in nulla re alia consistit quam in venia et remissione peccatorum, per quam justificantur et sanctificantur animae, ejus potestas Jerosolymis in caenaculo Sionitico Apostolis per Sacramenti Penitentiae institutionem concessa fuit, his verbis: *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remisistis peccata remittuntur eis.* Enimvero si perspicue intelligere volumus utilitatem quae ex hac cooperatione adeoque digno ministerio in nos redundat, audite S. Jacobum Apostolum, ita scribentem: *Frutres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate et converterit quis eum, scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viae suae, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum.* Num vobis parum esse videtur animam aliquam et tempestalibus infernalibus ereptam, de sua felicitate secepram reddere, atque ad caelestis Paradisi littora salvam perducere? Sciendum vero est quod in Graeco, loco ejus qui in Vulgata legitur: *Salvabit animam ejus,* dicitur: *Animam suam salvabit a morte, et operiet multitudinem peccatorum.* Cujus ratio esse potest, quia Redemptor noster ad gratias suas majori cum abundantia et stabilitate conferendas movetur, ut hac ratione nostram cooperationem remuneret, quo in ejus societate aliorum cooperamur salutem; ac proinde Apostolus ad Timotheum scribit: *Attende tibi et doctrinae; insta in illis; hoc enim faciens, et teipsum salvum facies et eos qui te audierunt.*

b. — Quaestio non inutilis hic moveri posset, quare Apostoli Thomam ob tantam suam pertinaciam, non argunt, nec reprehendunt, maxime Petrus qui erat collegii Apostolici Princeps et caput? Respondetur: Apostoli circa resurrectionis mysterium aliquando fuerunt increduli; cum ergo ipsi non credidissent, Thomam incredulum non audent reprehendere et arguere; qui enim alicujus crimine carpit, maxime expedit ut ejus iniquamentum non sit deturpatus ac fedatus. *Quid vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides?* dicit Dominus. Quibus verbis Magister noster caelestis insinuare intendit quod quantum is reprehensibilis est, qui fratri levem festucam in oculis suis circumferenti insultat cum ipse oculum suum ingenti trabe onustum habeat, tantumdem is tanquam inexcusabilis reprehendi mereatur, qui aliorum vitia corrigere et emendare praesumit, quibus ipsemet contaminatus esse cernitur, imo longe enormioribus. S. Thomas citat S. Isidorum de summo bono dicentem: « Non debet vitia aliorum corrigere, qui est vitii subjectus. » Et ideo idem Doctor Angelicus inquit: « Impedimentum « quoddam huic correctioni offertur propter tria: « Primo quidem, quia ex peccato precedenti indignus redditur, ut alium corrigat, praecipue si « majus peccatum commisit, non est dignus ut « alium corrigat de minori peccato; » adducitque haec verba Domini, *Math.*, VII, 3: *Quid vides festucam in oculo fratris tui et trabem in oculo tuo non vides?* super quae allegat S. Hieronymum ita scribentem: « De his loquitur qui cum mortali crimine « detineatur obnoxii, minoria peccata fratribus « non concedunt. Secundo, redditur indebita correctio, propter scandalum, quod sequitur ex « correctione, si peccatum corripientis sit maius « festum, quia videtur quod ille qui corrigi, non « corrigat ex charitate, sed magis ad ostentationem; » nempe; » adducitque expositionem D. Chrysostomi super praedictum S. Matthaei dictum et dicit: « Quomodo modo dicit fratri tuo: Sine, ejicium, etc., exponit « Chrysostomus: In quo proposito? Putas ex charitate, ut salves proximum tuum? Non, quia « teipsum ante salvares. Tertio modo, propter superbiam corripientis, in quantum scilicet aliquis « propria peccata parvipendens, seipsum proximo « praefert in corde suo, peccata ejus austerius severitate diducans, ac si ipse esset justus. » Scribae et Pharisaei quondam mulierem quendam in peccato deprehensam, coram Salvatore adduxerunt tanquam adulteram, scire efflagitantes, an iuxta ordinem legis divinae lapidanda foret; quibus Dominus noster annuit, cum hac tamen limitatione: *Qui sine peccato est vestrum, primus in illum lapidem mittat.* Quid vero S. Gregorius a S. Bernardino citatus de illis dicit audiamus: « Ad aliena quippe « peccata puniendi ibant et sua relinquere; revo-

«centur itaque intus ad conscientiam ut prius
«propria corrigant, et tunc aliena reprehendant.»

c. — *Nisi videro in manibus ejus furcam clavorum, etc.* Thomas renuit credere Christum resurrexisse, quem viderat sepultum; instant discipuli, ut eum flectat ad credulitatem. Ille flecti nescius pertinaciter discedit, donec videat. Porro ut fides Christianorum laudatissima virtus est, sic infidelitas est execrabile delictum et in hoc videtur cadere dum non credit. Quomodo vero? Audi ex ore Divi Chrysostomi Thomæ incredulitatem sic expendit, *Serm. lxxxiv*: «Cur Thomas vestigia fidei requirit? Cur tam pie patientiam, tam dure discutit resurgentem? Cur ea vulnera quæ manus infixit impia, devota dextra sic resoleat? Cur «latus quod impij nullis lancea patefecit, refodere, manus nititur obsequens? Cur dolores persecutorum furoribus arrogatos, famulantis curiositas innovat immittit?» Ecce tibi curiositatem infidelitatis ream et rescalpentem vulnera, in passione inflicta a tortoribus Christo. Plane immittit curiositas, mysteria christianitatis turbat, requirens fidei mysteria, resuscans manu plagas, refodiens lateris volens, revocans de se tortorum immittes dolores. Quid deterris curiositate, quæ Christianæ fidei inquietat sacramenta? Quis crederet, a curiositate violari fidem Dei? Nil mirum: leviora enim peccata non curantes, in magna paulatim labuntur præcipitia. Hæc enim protoparenti Evæ prævaricationis et lapsus origo e causa fuerunt. Hebellis ille Angelus, considerans hominem creatum, ut illos beatitudinis thronos e quibus ipse, una cum sequacibus suis precipitatus fuerat, occuparet, ejusdem hominis innocentie invidens, eundem omni cum studio supplantare, eique Creatoris sui gratiam pariter et gloriam, ad quam electus fuerat, eripere machinatus est. Nec est quod vobis persuadeatis, quasi ad hoc intentum oblinendum totum contra ipsum suscitaverit infernum, cunctasque vires suas exeruerit. Nequaquam enim id fecit: *Sed serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus*; ut enim hominem in profundum præcipitum, una cum tota sua progenie, deturbaret, astutia utens, sensim et paulatim processit, eique ruinam suam unico duntaxat pomo mediante fabricavit. O quam exiguo et vili medio, quam ingens et inexplicabile damnum procuratum fuit? Merito igitur S. Bernardus in hæc verba exclamat: «Hostis offert pomum et surripit Paradisum!» S. Guilelmus, quondam dux Aquitania, qui ante conversionem suam, monstrum quondam fuit iniquitatis, postea vero veræ penitentie factus est speculum, dicere solebat: «Aqua servis Dei mensuratum «hibenda est;» id est, cavere quoque debent transgressiones leviores et veniales, quia hæc sæpe offendiculum sunt, unde gravior sequitur lapsus: adducebatque Adæ exemplum, qui non de ejus-

quam perdidit, sed pomi alicujus esu tentatus fuit; item Esau qui pro vili lentis edulio primogenituram suam amisit. Hoc quoque eodem exemplo dicit ante usus fuit S. Hieronymus, qui monachos, ne culpas quantumvis leves contemnant, exhortari volens, inquit: «Invenimus etiam Dei amicos, ob unius «contemptus errorem, bonorum retro factorum «magnificentiam perdidisse. Sic Adam facile cum «diabolo creditit seducenti, post familiaritatem et «colloquium Dei, unius pomi cupiditate superatus, «perdidit Paradisum; et quia per transgressionem «unum habere præsumpsit, multa simul bona «amisit.» Probari autem potest magnam illam protoparentum nostrorum ruinam, ex multis præcedentibus culpis venialibus, suam traxisse causam.

Eva potius tunc Creatori suo immensa gratias agere, mentemque suam per orationem ad Deum levare, non vero curiose circumvagari debuisset.

A conjuge suo divisa erat. Hæc separatio, ut S. Paulus ad Corinthios scribit, ad tempus permitti poterat; sed eo tantum ut vacetis orationi, non vero ut oculorum pasceret curiositatem.

Petulantem serpentis non agnovit nec respuit arrogantem et temeritatem, quando ille secretorum judiciorum Dei Altissimi causam et mysteria indagare non dubitabat.

Ex quo Eva jam audiendo demoni aures suas præbuerat, debuisset merito os et linguam suam omni cum sollicitudine constringere et cavere, ne illi minimo quoque verbo responderet: «Tacere «debuerat mulier et indicare protinus marito; «periculosum est confabulari veteratoribus, de «monum persuasionibus præbere aurem et obsequere, «qui,» inquit Lipomanus. *Vidit igitur mulier quod bonum esset, etc.*

Fuit hoc postremum discrimen, in quo se conjecit, in medium occasionis male agendi sese exponendo: *Qui autem amat periculum, peribit in illo.* Chrysostomus de levium peccatorum periculis disserens inquit: «Gustus vel visus leve quiddam et «inane forsitan videtur. Gustus levis non est, qui «Adam protoplastum in origine mundi deest, et «cum eo genus humanum sententia mortis ad «dixit.»

d. — Quid mirum si Dominus ad discipulos suos glorificatum corpus, claustris stupentibus intromissit, qui illeso materni pudoris signaculo, januam mundi hujus introivit; cujus ortum natura nescivit? Non dubites si potentiam exercere videas triumphantem, quem tam stupenda perspicis egisse nascentem. Stupendum enim, ex incredulo confessionem fidei propalare; qui enim paulo ante dicebat: *Nisi videro non credam*, mox exclamat: *Dominus meus et Deus meus.* Quam bona infidelitas, quæ sæculorum fidei militavit! Eleganter more suo S. Gregorius Papa, *Hom. xxvi*, ait: «Numquid casu «gestum creditis ut electus ille discipulus, tunc

«decesset, post autem veniens, audiret, audiens «dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet? «Non hoc casu, sed divina dispensatione gestum «est. Egredere namque miro modo superna clementia, «ut discipulus ille dubitans, dum in Magistro suo «vulnera palparet carnis in nobis sanaret vulnera «infidelitatis. Plus enim nobis Thomæ incredulitas «ad fidem, quam fides credentium discipulorum «profuit.» Sic namque Deus ex malo novit elicere bonum.

VERSUS 26.

Et post dies octo iterum erant discipuli ejus intus, et Thomas cum eis; venit Jesus januis clausis, et stetit in medio, et dixit: Pax vobis.

Et post dies octo iterum erant discipuli ejus intus, et Thomas cum eis.

1. — Nullus ex discipulis Christi per solidum octo dierum spatium, hunc suum condiscipulum a sua pertinacia dimovere potuit, qui proinde in sua utique obstinatione perseveraturus fuisset, nisi benignissimus Magister noster paterne erga ipsum commotus fuisset, unde clare deducitur, quod ex nobis ipsis quidem in peccatum labi possumus, at vero post lapsum ex nobismetipsis inde non valeamus resurgere, nisi Deus auxiliatricem suam nobis porrigat manum; licet enim in facultate nostra sit cadere, ponere tamen post lapsum, nostram excedit potestatem, omnes quidem electi tam qui in terris, quam qui in cælis sunt, in nostrum subsidium facere possunt, quidquid illis possibile fuerit, suum tamen intentum finem minime consequentur, nisi Deus ipse ad succurrendum nobis motus fuerit; *Venit Jesus.*

2. — «Et qua gratia ei non continuo apparuit?» querit hoc loco Chrysostomus, *Hom. lxxxvi in Joan.*, et respondet, Christum id facere distulisse: «Ut «interea a discipulis edoctus, iisdem auditis, in «majus traheretur desiderium et magis in fide «confirmaretur.» Jansenius adjungit: «Tum ut «magis Domini pateceret clementia, qui talom in «discipulo, tanto tempore pertrahit incredulitatem, «quæ quæ major erat et diuturnior, eo magis subito «in magnam mutata fidem resurrectionis in nobis «confirmat credulitatem.»

3. — S. Thomas, in *Joan.*, hic moralem quamdam observationem in medium affert; ait enim: «Ubi notandum, quod Thomas solus hac apparitione indigebat, non tamen ei singulariter Dominus apparuit, sed in congregatione existentem, ad designandum quod singularitates non sunt multum Deo acceptæ, sed hi, qui in communitate «charitatis existunt.» Ad hæc dici potest, Christum voluisse, ad discipulos hic simul cum aliis conjunctos et in reliquorum Apostolorum societate conjunctos esse, ut nobis insinuaret quam nobis

proficua sit bonorum communicatio, eo quod propter illorum merita multas nonnunquam recipimus gratias, quæ alias forsitan minime perciperemus. Præterea ut collegium Apostolicum benignitatis et zeli, quem Christus ad consulendum errandæ hujus animæ securitati exhibuerat, testaretur, ac proinde exemplo ejus charitatem et zelum edisceret, quem deinceps in lucrandis animabus et maxime in his a mala ad bonam viam convertendis et reducendis habere debebant; cui accedit, quod justum omnino fuerit, ut qui ex coepostoli sui incredulitate scandalizati fuerant, ex visis et auditis ferventissimis ejusdem fidei actibus, quibus præcedentem reparabat incredulitatem, denuo edificarentur.

Venit Jesus, etc.

4. — Hæc nova Christi apparitio, aliis Apostolis necessaria non erat, sed solum Thomam facta fuit, ut is nimirum reduceretur ad fidei integritatem. Ideo D. Chrysostomus, *Hom. lxxxvi*, ait: «Tu autem cum discipulo non credentem videas, «considera Domini clementiam, quomodo pro una «etiam anima vulnera sua ostendit et ut unum saluum faceret, apparuit.» Toletus pariter scribit, quod licet pernicia Thomæ maxima fuerit: «Major tamen clementia et in suos amor extitit Salvatoris, propter unum enim et hunc incredulum et «pernicem iterum dignatus est apparere, eadem «que imo majora sua resurrectionis argumenta «facere.» Salmeron cælestem hunc Pastorem considerat, qui unicam gregis sui perditam oviculam tanta cum sollicitudine et cordis anxietate quærit: «Nunc quidem immediate propter unam oviculam, «hoc est, Thomam, in quo ejus singularis elucet «charitas, volens indicare, quæ pro omnibus fecit, «pro singulo quoque pro proxima sua atque incomparabili charitate facere.»

ADDITION.

a. — *Post dies octo, erat Thomas cum eis, et venit Jesus.* Statim ac Jesus ingressus est ad discipulos suos, januis clausis, statim se ad Thomam convertit, cæteris relictis, ad hoc ut ejus se causa præcipue advenisse denotaret, et ne unius e suis salutem negligere videretur. Nam quidquid Deus pro omnibus animabus simul fecit, idem pro quolibet in particulari paratus est præstare. Hæc veritas in duabus parabolis ovis et drachmæ perditæ specialissime exprimitur: *Quis ex vobis homo, qui habet centum oves et si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto et vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam?* *Luc.*, xv, 4. Enimvero certum est prout ex textu S. Marci, qui eandem parabolam recenset, colligitur, parabolam hanc, data opera, a Christo eo fine excogitam fuisse ut Christum tanti unius solius animæ quam omnium aliarum simul collectarum salutem æsti-

mare moneamur : *Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, ut pereat unus de pusillis istis.* Tertullianus de Penitentia tractans, sequentia post se verba scripta reliquit : « Errat una Pastoris ovicula, sed grex una charior non est; una illa requiritur, pra omnibus desideratur; grex illa una charior non erat. » Notandum quoque quod sancta Mater Ecclesia, post resurrectionem Domini, illud jubeat legi Evangelium in quo dicitur : *Ego sum Pastor bonus; bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Et quidem bonus hic Pastor vitam suam non solum pro omnibus posuit, verum etiam pro unaquaque ovicula in particulari. Cum enim aliquando, ut hodie videmus, unica tantum ovicula ab Apostolici collegii grege per infidelitatem abisset et passim oberrans circumvagaretur, quid non adhibuit industrie ut illam denno ad ovile suum incolumem reduceret; ex industria plagas et cicatrices in corpore suo etiam glorioso impressas reliquit, licet hae alias glorificato corpori valde impropriae essent, minimeque conveniret, voluitque ut ovicula haec errabunda illas videret, tangeret et obducta vulnera denuo aperiret. Unde Chrysologus ait : « Thomas Apostolus ut Christum Deum crederet, immisit manus, injecti digitos, patefecit vulnera et ut Christum crederet iterum pati compulsi Christum. » Theophylactus ait : « Vide quomodo propter unum hominem, Thomam, non indignatus est ita descendere Dominus et latus ostendere, ut salvat animam unam; ita et nos neque minimum conlemnere debemus. »

VERSUS 27.

Deinde dicit Thomae: Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum, et noti esse incredulus, sed fidelis.

Deinde dicit Thomae: Infer digitum tuum huc.

1. — Per haec verba, hasque actiones, Christus Thomae perspicue ostendit, sibi nota et perspecta esse omnia, jamque quaeris penetrasse abdissima cordis ejus secreta, dum nimirum illius revelat cogitationes, desideria, omniaque verba, quae aliis discipulis locutus fuerat; unde Salmeron ait : « Qua in re ostenditur, se plane Deum esse, qui omnia novit ejus verba. » Verum quidem est, Christum justissimum habuisse causam et occasionem illum confundendi, eisque incredulitatem et pertinaciam suam improperandi, atamen nullam ei objur-gationis umbram seu vestigium proposuit, quin potius omnibus, quae ab ipso sibi concedi non sine praesumptione petierat, descendit, omneque ipsius desiderium perfecte complevit, ut ipsum lucrari et in salutis statum reducere posset; nequam ad ejus respectu temeritatem et inurbanitatem, qua ipse, qui servus erat, cum Domino suo de conditionibus non satis aequis pacisci et subditus a

suo principe, imo injuriam inferens ab injuriato et laeso, satisfactiones et capitulationes prescribere et praetendere praesumpsit, haec omnia, inquam, negligit et dissimulat, nec ullum habet respectum humanarum rationum, dummodo ejus possit operari salutem. Unde Divus Chrysostomus ait : « Asilite ergo iterum Jesus, neque ab illo rogari expectat, a neque quidquam tale audire, sed nihil eo dicente, ipse Jesus primum ejus satisfecit desiderio. » Lucas Brugensis eandem habet considerationem, dum ait : « Non expectavit, dum Thomas ipse rogaret, sed praecipavit partes ejus et non requisitis obtulit discipulo, quae ad credendum ille requisierat apud discipulos, paratum se exhibens, satisfacere, quamvis inordinato discipulo desiderio, ejus quem noverat non ex malitia, sed imbecillitate peccare. »

2. — S. Augustinus, *Serm. de verb. Dom.*, dicit : « Digitos tuos mitte per latus meum et noli esse incredulus; occisus sum propter te; per locum, quem vis tangere, sanguinem fudi; ut redimerem te. »

3. — S. Thomas, in *Joan.*, Christi admirator sollicitudinem et vigilantiam, qua quis prospicere festinat et subvenire : « In quo apparet secundum signum divinae pietatis, quod electis suis in casu cito subvenit. » Idemque Angelicus Doctor differentiam ostendit, quae inter lapsum reproborum et electorum intercedit : « Cadunt electi aliquando, » inquit, « sicut et reprobi, sed differenter, quia reprobi franguntur, electi vero cito Deus supponit manum suam, ut resurgant. *Psalm. xxvi, 24: Cum ceciderit justus, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam; item: Si dicebam, motus est pes meus, misericordia tua, Domine, adjuvabit me; et ideo statim supponit Thomae lapso manum, ita ut cum diceret: Nisi videro, non credam, revocet eum dicens: Infer digitum tuum huc et noti esse, etc. » S. Thomas de Villanova, *Serm. in hac Dom.*, ait : « Pius pastor ovem suam perire non patitur, sicut ad Patrem dixerat : Quos dedisti mihi, non perdidisti ex eis quemquam; discant Praelati, qui commissis ovibus sollicitudinem exhibeant; si pro una sola Dominus apparuit, omnis sollicitudo, omnis labor unius animae negotio minor est. »*

4. — S. Thomas Doctor Angelicus circa digitum S. Thomae in sensu spirituali ita, in *Joan.*, scribit : « Mystice per digitum discretio designatur, per manus opus nostrum; monet ergo, et digitum, et manus in latus ejus mittere, ut quidquid in nobis est discretionis et operis, in Christi servitium expendamus. »

Et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum.

5. — S. Thomas de Villanova erga hanc S. Thomae manum sancta quadam invidia motus, dicit :

« Felix manus quae Dominici pectoris secreta rimavit; quas divitias non intus invenit? ab illo peccatore arcana coelestia Joannes hauserat dormiendo; in illo Thomae grandes thesauros reperit scrutando; grandis illa schola, quae tales discipulos facit. »

6. — Albertus Magnus dictionem illam, *Vide*, ponderans dicit : « Hoc est, intus perspicere eum » Propheta Zacharia, xii, 6 : *Quid sunt plagae istae in medio manuum tuarum? Et respondet: His plagae guttus sum in domo eorum, qui diligebant me, hoc est, qui me diligere debuerunt; talibus signis pietatis cognoscere me debes, qualia passus sum pro te. »*

7. — Didacus Stella in Christi vulneribus et aperitis manibus, ejus liberalitatem considerat : « Manus, » inquit, « invenies perforatas, in quo ejus maxima bonitas et magnificentia ostenditur. » Cicatrices haec, licet in corpore glorioso et splendescenti defectus quidam et deformitates esse videantur, retinere voluit, ut se in pietate sua beneficentiam exhiberet et liberalem, tametsi etiam non nisi unicam animam, qualis S. Thomae erat, ad salutis statum reducturus esset : « Vide autem, quomodo propter unum hominem, » inquit Theophylactus, « Thomam non indignatus est ita descendere Dominus et latus ostendere, ut salvat animam unam, ita et nos quoque minimum contemnere non debemus. »

8. — Salmeron sacrosanctam Redemptoris nostri considerat humanitatem, quam Apostolo huic ad eum sanandum exhibuit : « Applicat, » inquit, « tanquam medicus bonus convenientem morbo medicinam, dicendo : Infer digitum tuum huc, a sancta namque Christi humanitas praestantissima a quadam ac viva medicina est, quae homini vivo secundum spiritum, id est, vitae fidei et charitatis private applicatur. »

9. — Jansenius existimat, quod licet Christus S. Thomae vulnera sua exhibuerit tangenda, ipse tamen ab eorum contactu abstinuerit; hic jam credi potest, Thomam, etsi a Domino admonitum ut id faceret quod desideraverat, a contractando tamen ipsum et loca vulnerum abstinuisse, quod agnita Domini facies et vox ei satisfecerent et praereverentia non auderet illum tangere; et quidem ratio, quae illum ad id credendum movet, haec est, quia Christus dixit : *Quis vidisti me, Thoma, credidisti, non vero ait: Quia vidisti et tetigisti, quod utique dixisset, si eum tetigisset.* Toletus proinde ipsum ex tanta benignitate attonitum habuisse : « Tanta Domini clementia confusum fuisse, magisque et profundam humilitatem concepissem certum est. »

ADDITIONES.

a. — *Infer digitum tuum huc et noti esse incre-*

dulus sed fidelis. Mira pissimi Redemptoris est condescenditiam cum Thoma incredulo, culpam incredulitatemque carpit et simul etiam latus obtulit, superiores edocens sic armari in culpam ut erga peccatorem conservet benevolentiam. Correctio enim cum discretione et dexteritate instituenda est, distinguendo inter personas, confusionem illorum, quoad fieri potest, praevocando, invehendo solum contra vitium. Apostolus ille, qui de semetipso scribit : *Omnibus omnia factus sum*, dum ad Titum scribit, modum ei suos corrigendi hunc praescribat : *Argue eum cum omni imperio.* E contra vero dum idem Apostolus ad Timotheum scribit, ita eum instruit : *Argue, obsecra, increpa eum cum omni patientia.* At vero quomodo duo hi tam diversi modum increpandi ad invicem consentiunt? Cur idem Magister duobus discipulis suis in una eademque materia lectionis tradit adeo inter se contrarias? S. Gregorius dubium hoc revolvendo dicit, Timotheum virtum fuisse supra modum fervidum et divinae legis zelosum; Titum vero fuisse placidum, affabilem et benignum, qui tamen subditos natura asperimos habebat et obstinatos, ac proinde necessum erat ut hunc accenderet et ad serio ac ferventer corrigendum extimularet, ut emendarentur, qui corripiendi erant; unde de Cretenisium grege ait : *Increpa illos dure.* At vero Timotheo, qui fervidus ac supra modum zelosus erat, opus fuit, ut freno quadam a nimio zelo coerceretur. Considerare nimirum oportet, esse nonnullos, qui dum aperte corriguntur, magis inde pervertuntur et deteriores evadunt, ut prout S. Gregorius dicit : « Magna praedicationis arte agendum est, ut qui ex aperta correptione deteriores fiunt, quadam temperamento correptionis ad salutem redeant : Sic faciebat Apostolus qui I Cor., xi, ait : *Quae vulamus ignorare esse membra corporis, his honorem abundantiorem circumdamus, et quae inhonesta sunt nostra, abundantius honestatem habent; honesta autem nostra nullius egent.* Sicut enim inhonesta membra in corpore, ita quidam sunt in S. Ecclesia, potentes et protervi, qui dum aperta invocatione ferri nequeunt, quasi honore tegminis velantur. » Summae charitatis et dexteritatis argumentum est, si quis caveat ne ruborem et confusionem pariat in illo qui reprehenditur. Sic Salvator noster absque eo quod mentionem et hypocrisim illius, cujus, *Math., vii*, mentio fit, aperiret, eundem absque ullo in eodem casuato verecundiae rubore corripuit : « Dupliciter illum juravit, » inquit Euthymius, « et manifestando, quod animae illius arcana nosset et illum manifeste arguendo, sed ipsi soli reprehensionem aperiendo, ut et pudorem effugeret et si vellet corrigeretur. »

Porro ad eandem dexteritatem pertinet ut arguens calumum acuat et stringat, et linguam exasperet non tam contra personam arguendam quam

adversus vitium reprehendendum : « vero curatioribus, » inquit S. Basilius, « iis qui vitioso animi affectu aliquo laborant, consuetudinem imitari medicorum debet, ut videlicet agris non irascatur, sed contra morbum ipsum pugnet, in eoque impugnando duriori victus ratione, si ita res postulat, animi vitia sanet. »

Est quoque dexter modus fructuose corrigendi, si corrector prius ungat et postea pungat, id est, si correctioni præmittat corrigendi laudes ac virtutes, et quidquid in eo, qui ceteroquin alia in re reprehensibilis est, boni reperitur, depreciet et postea reprehensionem suaviter ac placide in secreto subjungat.

h. — Jubet Dominus Thomæ, ut resulet vulnus lateris et dum Magdalena apparuit, ab ea prorsus tangi noluit, dicens ei : *Noti me tangere.* Variæ hujus rei variorum Scriptorum sunt rationes. Non inepte qui hanc assignant, cæteris non minus veram, quam pro utili morali documento servientem, voluisse nempe Dominum Jesum ostendere, periculosum esse prorsus muliebrem sexum, siquidem in ipsius consortio, etiam viri constantissimi et illuminatissimi periclitati sunt. Rabanus Maurus, de S. Petro in nocte Passionis Christi, in atrio Caiphe commorante discurrens, quaerit : Numquid innumerosa illa summi sacerdotis aula viri deerant, qui S. Petrum Redemptoris discipulum et sequacem esse agnoscerent, ut proinde ad hanc effectum ancilla quaedam ostiaria in medium prodire debuissent : *Accedit ad eum una ancilla?* « Quid sibi vult quod prima eum prodit ancilla, cum viri utique eum magis cognoscere potuerint? » Et ad propositum nostrum, ideo id factum esse respondet : « Ut iste sexus peccasse in necem Domini videretur et iste sexus redimeretur per passionem Domini. » S. Joannes Damascenus de conversatione cum mulieribus dicit quod sit « mortifera conversatio, atque confabulatio. » S. Fulgentius de decollationem Baptistæ ab Herode imperatam detestans, ita scribit : « Producitur lasciva carnifex femina, quæ Prophetam non gladio, sed saltatione prosterнат. Mollis puella gressu procedit in medium, homicidium petitura et adultero placitura. » S. Apostolus, in Epistola prima ad Timotheum, dicit : *Adam non est seductus, mulier autem seducta in pravocatione fuit.* Etenim cum a serpente se seduci permisit, fallacibus ejus credendo promissionibus, sequæ per pomi vitii manducationem, scientiam et similitudinem divinam sibi comparaturam sperans, Adam vero tale sibi mendacium persuaderi non permisit : *Adam non est seductus.* At vero cur igitur interdictum Altissimi tanta cum facilitate prævaricatus fuit, quando se indignationem Dei se incursum, amissurum omnes cœli inestimabiles thesauros, atque a Paradiso terrestri pariter et cœlesti exulem se futurum esse non ignora-

bat? Celebris est illa S. Augustini responsio, scilicet idipsum fecisse ut Evam suam non contristaret. Ecce igitur quam sit sexus iste ad prosterndas quoque solidissimas firmamenti columnas omnipotens et validus : *Dedit viro suo, qui comedat.* Unde S. Bonaventura, ex auctoritate S. Hieronymi dicit : « Si mulier potuit vincere eum qui jam erat in Paradiso, non est mirum, si eos impediatur quod nondum ad Paradisum pervenerunt. »

c. — Non erat cum cæteris Apostolis Thomas, quando januis clausis intravit Jesus, sed ab eo, ejusque discipulis voluntarius error absentabatur. Attamen piissimas Dominus, qui reliquis discipulis tantum ostendit manus et latus, Thomæ incredulo eadem palpanda offert. Ad quæ verba ita scribit D. Chrysologus, *Serm. xxxv.* : « Thomas Apostolus, ut Christum Deum crederet, immisit manus, iniecit digitos, patefecit vulnera. Ut Christum crederet, iterum pati compulsi Christum. » Scilicet ut religiosis discipulis, et totum orbem ad se traheret Christum Deus et a peccato infidelitatis liberaret et cœlesti imbueret fide, semel passus est. At Thomas, qui absentabatur ab eo, qui non erat cum eis, qui non bona fide ab eo longe aberrabat, vulnera incredulus renovat et Passionis cruciamenta reiterat : « Iterum pati compulsi Christum. » Peccatum enim de novo Christum crucifigit. S. Paulus Apostolus, ut de gravitate et malitia infinita quam peccatum mortale, post Redemptoris in terras adventum, in se habet adequatum nobis imprimeret conceptum, hanc statuit conclusionem, *Hebr., vi, 6* : *Rursus crucifigentes sibi metipsos Filium Dei.* Quid vero in detestationem peccati amplius, sive dici, sive imaginatione concipi potuit? Pro cujus melior intelligentia, sequens necessario supponenda est veritas indubitata, scilicet quod spinæ, clavi cunctaque alia passionis Redemptoris nostri instrumenta, nullam prorsus ad illum crucifigendum vim habituram fuissent, nisi suum a peccato recepissent vigorem et activitatem. Nam ut Isaias prædixit : *Vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra.* Et paulo inferius in eodem capite majori cum perspicuitate dicit Pater Æternus : *Propter scelus populi mei percussus eum.* Quam veritatem sancti Patres, a Deo specialiter illuminati, egregie intellexerunt : ac proinde S. Bonaventura fideles exhortabatur inquit : « Non Filium Dei flagellemus per dilectionem peccati, quia mitis et gaudus est ejus dolor, non amplius innovandus. » S. Antoninus in Summa sua, de peccatore inquit : « In faciem Christi conspuat et quantum in eo est iterum crucifigit. » Dionysius Carthusianus, verba illa : *Ostentat habentes,* exponens, inquit : « Id est, eum irrident; nam et crucifixoribus et irrisoribus Christi consimiles sunt. » Tametsi enim verum sit quod Christus ad dexteram Patris residens utpote gloriosus, prorsus sit impossibilis; attamen pecca-

tores, quantum est ex parte ipsorum, si possent, causam crucifixionis ejus renovare non desinerent.

VERSUS 28.

Respondit Thomas, et dixit ei : Dominus meus et Deus meus.

1. — S. Thomas, in *Joan.*, Apostolum hunc subito in profundum quemdam Theologum evasisse dicit : « Apparet, quod statim factus est Thomas bonus Theologus, veram fidem confitendo. » Humanitatem namque ejus confessus est, quando dixit : *Dominus meus,* hoc etenim nomine eum ante passionem ejus nominare solebant, *Joan., xii, 13* : *Vos vocatis me Magister et Domine, et bene dicitis.* Dum vero ait : *Deus meus,* divinam ejus confessus est naturam, neque enim Apostoli ipsum antea hoc nomine Deum appellasse leguntur.

2. — Quemadmodum ad credendum fuerat « difficilior, » inquit Jansenius, « ita nemo clarius divinitatem ejus professus est. » S. Augustinus, *Serm. ltv in append.*, hanc infidelitatem valde desiderabilem fuisse ostendit; dicit enim : « Quam bona ignorantia, quæ eruditur ignaros! Quam bona infidelitas, quæ sæculorum fidei militavit. » B. Laurentius Justinianus, *Serm. de S. Th.*, ait : « Per unius infidelitatem universam voluit erudire Ecclesiam. » Chrysologus dicit, *Serm. lxxxv*, Redemptorem facile Thomæ dicere voluisse : « *Infer digitum tuum tuum huc, ut effundant loto orbe iterum te aperiente hæc vulnera fidem, veniant et audiant hæretici.* » B. Petrus Damianus ait : « Evertit errores atque versutias hæreticæ pravitatis. » S. Thomas de Villanova hanc Thomæ confessionem ei, quæ alias a S. Petro facta fuerat, anteponit, dicens : « Expressius intonat Thomas : *Dominus meus et Deus meus,* simplici verbo utramque naturam in Christo confessus. »

3. — Nec mirum, quia in illo vere sapientiæ ærario, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ Dei, in vera theologia eruditus fuit, præterquam quod S. Bernardus de schola Passionis scribat, *Serm. xviii in Cant.* : « In illa enim sapientia est, in illa justificationis nostræ perfectio, in illa scientiæ plenitudo, in illa salutis divitiæ, in illa abundantia meritum est, et ideo ad unicum vulnerum illorum aspectum, obstinationis ejus gelu dissolutum fuit. Unde S. Bonaventura, *de stigm.*, exclamat : « O vulnera, corda vulnerantia et mentes congelatas inflammantia, et pectora adamantina liqueficientia! »

VERSUS 29.

Dixit ei Jesus : Quia vidisti me, Thoma, credidisti; Beati qui non viderunt et crediderunt.

1. — S. Thomas Doctor Angelicus dubium hoc

loco movet, dicens : « Cum fides sit substantia spei, randarum rerum, argumentum non apparetium, ut dicitur, *Hebr., xi, 1*, quomodo hic Dominus dicit : *Quia vidisti me, Thoma, credidisti?* » Moxque subjungit : « Sed dicendum, quod aliud vidit, aliud credidit; vidit et hominem et cæcitates, et ex hoc credidit divinitatem resurgentis. »

2. — Idem quoque Angelicus Doctor aliam movet difficultatem, nimirum ex quo S. Thomas se resurrectionem Christi nequaquam crediturum esse profestatus fuit, nisi vulnera ejus videret pariter et tangeret, cur Christus postea solum dixit : *Quia vidisti me,* non vero dicit : *Tetigisti me?* Cui difficultati per adductam S. Augustini auctoritatem respondet : « Sensus visus ultimor pro quolibet sensu; dicimus enim : Vide quomodo sonat, quomodo sapit. Dicit ergo : *Infer digitum tuum huc et vide;* non quod in digito sit visus, sed dicitur quasi : Tange et experire. » Cui eidem difficultati aliam quoque subjungit responsionem, dum ait : « Vel dicendum, quod Thomas vidisse vulnera et cæcitates, confessus est in seipso et antequam poneret digitum, credidit et dixit : *Dominus meus et Deus meus.* »

3. — Celebre valde est illud S. Augustini axioma, dicens, *Enchir., xxv* : « Melius judicavit de malis beneficere, quam mala nulla esse permittere. » Poterat quidem Christus hunc Apostolum sustinere erectum, non caderet, nec tamen lapsum ejus impedire voluit, ut postea tanto gloriosius post lapsum resurgeret. Ipse etenim est, qui quo cunctis illis Apostolis hunc adeo difficilem resurrectionis articulum, toti mundo annuntiavit, adeo ut B. Petrus Damianus de digito S. Thomæ, qui hic Romæ in Basilica S. Crucis in Jerusalem velut miraculosa quedam reliquia, integer conservatur, dicat : « Cuius digiti magister factus est mundi, qui principali quadam dignitate vere dicens est iudex, huic veritatem Dominica carnis ignorantibus indicavit. » Ecce tibi bonum, quod Deus elicebat novit ex lapsibus electorum, de quibus Apostolus, *Rom., vii, 28*, scribit : *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum* : « etiam peccata, » inquit Glossa. S. Ambrosius dicit : « Sancti Domini, qui consummare pium certamen gestiunt et currere cursum salutis, sicuti forte ut homines correrint, natura magis fragilitate quam peccandi libidine, acris ad currendum insurgunt, pudoris stimulo majora reparantes certamina, ut non solum nullum attulisse æstimetur lapsus impedimentum, sed etiam velocitatis incentiva cumulasit; » id quod in S. Thoma ad litteram adimpletum fuit. De illo namque Dionysius Carthusianus ita scribit : « Innumerabiles pro Deo persecutiones patientissime tulit, infatigabiliter laboravit; » et vere ita est; nam si vastitas et numerus provinciarum et regnorum, quæ cum tanto Christianæ religionis

profectu et augmento peragravit, ad trutinam revocentur, totum quasi mundum, ut ita dicam, penetrasse dici potest. Unde B. Laurentius Justinianus in sermone quodam de hoc sancto dicit quod fecerit « innumerabilium conversionem populorum. » Et Carthusianus in eodem sermone dicit, « copiosissimum. »

4. — Considerare quoque hoc loco possumus miram vulnerum Redemptoris nostri efficaciam, siquidem tametsi solae eorum aperuerint cicatrices, nullusque inde pro tunc sanguis manarit, quin potius incorruptibilia et splendescientia fuerint, attamen in Thoma antea obstinato et contumaci, atque in amore Redemptoris sui adeo gelido, ineredulo et arrogante, adeo vividos produxerunt vere fidei, sapientie altissimae, charitatis, humilitatis, omniumque aliarum virtutum sensus et affectus, ut proinde S. Bonaventura de hisce vulneribus scribat, quod sunt « fundamentum fidei, erectio spei et « inflammatio charitatis; » unde et sancta Mater

Ecclesia etiam per hoc totum tempus Paschale, amaræ passionis Christi, nobis valde efficaciter inculcat memoriam, dum nobis toto Paschali tempore, in Officio divino Crucis commemorationem facere præcipit, ut hac ratione statum gratie, quem sanctis hisce præteritis diebus nobis acquisivimus, perenniter continuare valeamus; ad hoc enim vel maxime proderit, si oculos cordis nostri in sacrosancta Christi vulnera defixos teneamus, serio considerando quanto pretio peccata nostra Deo constiterint. Unde S. Augustinus, *Serm. iv ad frat.*, ait : *Ut pellem vittorum deponamus, per foramen stigmatum Christi transeamus.* Porro S. Antonius Paduanus dicit, quod Redemptor per hanc vulnerum suorum exhibitionem, non solum S. Thomam, sed et omnes nos, quotquot sumus, fideles enixe roget, ne illa per peccata nostra denuo aperiatur : « Ostendit rogans, « ut sibi compatiens, clavus peccatorum iterum ipse sum non crucifigamus. »

DOMINICA SECUNDA POST PASCHA

EVANGELIUM JOANNIS, CAP. X, VERS. 11

11. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis.
 12. Mercenarius autem, et qui non est pastor, cuius non sunt ovæ propriæ, videt lupum venientem, et dimittit ovæ, et fugit, et lupus rapit, et dispergit ovæ.
 13. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus.
 14. Ego sum pastor bonus, et cognosco ovæ meas, et cognoscunt me meæ.
 15. Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem, et animam meam pono pro ovibus meis.
 16. Et alias ovæ habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor.

VERSUS 11.

Ego sum pastor bonus; bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis.

Ego sum pastor.

1. — Sancta Mater Ecclesia opportune nobis, in hac Dominica, Evangelium quoddam proponit, in quo se Redemptor noster, non semel, sed sæpius pastorem bonum appellat, id quod antea in ipsis effectibus demonstravit, dum pro salute gregis sui, vitam suam prodegit, et post resurrectionem suam, per quadraginta dierum spatium hic in terris, inter nos mortales commoratus, nihil aliud adeo sollicitè facere satagit, quam ut dispersum gregem suum in unum simul congregare studuerit, ad Ecclesiam ovile eundem reducere, eoque fine suos quoque erudiendo Apostolos, *Act. Ap.*, 1, 3 : *Per dies quadraginta apparens eis, et loquens de regno Dei.*

Quibus proinde cum peccata remittendi potestatem dedisset, prouti præcedenti Dominica vidimus, nunc boni Pastoris et Prælati ecclesiastici partes, et officium plenius expectare constituit.

2. — Porro ex quo a mortuis gloriosus et immortalis resurgens adversus mortem et infernum victor evasit, merito sibi gloriosiores speciosioresque titulos, nimirum Filii Dei altissimi, Regis regum, Dei exercituum, Regis glorie, vel alios similes sibi vendicare debuisset, nec tamen id fecit, sed pastoris munus et titulum sibi assumpsit, titulum videlicet humilitatis et amoris, ut per hoc nobis insinaret, se in hoc glorioso tanteque majestatis statu humilitatem et benignitatem suam nequaquam deposuisse, idque, ut reor, ideo fecit, ut nos tanquam ovæ perditas sibi denuo compararet et ad gregem suum reduceret, in cuius evidens signum, eodem, quo resurrexerat die, duos et discipulis suis errabundos, in Emmaus contendere videns, ipse quoque

assumpta sibi viri peregre proficiscentis specie, eorum se societatis adiunxit, cum iis tandem progressus fuit, donec eosdem affabilitate sermonum suorum in viam rectam, id est, in notitiam et fidem resurrectionis suæ perduceret.

3. — Chrysologus, in sermone vi in *Psalm. xcix*, ita scribit : « Deus mississimi pastoris elegit officium, « personam pastoris induit, ut vagos populos, dispersas longe lateque gentes velut errantes ovæ in unum pastor misericors congregaret. » Prout hodie in Epistola ad Missam lecta, quæ ex Epistola I S. Petri, II, 25, ejus nimirum, cui dixerat : *Th es pastor ovium, princeps Apostolorum*, desumpta fuit, hisce claris verbis a nobis lectum fuit : *Eratis sicut ovæ errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem*; Gentiles enim ad cæli ovile a Deo electi, quales nos omnes eramus, per idololatriam, aliorumque millenorum errorum prærupta dispersi, ad inferni barathrum irreparabiliter ambulabant. Unde Isaias, *LIII*, 61, ait : *Omnes nos quasi ovæ erravimus, unusquisque in viam declinavit*, imo quilibet populus inter gentes suis erat particularibus erroribus imbutus, adeoque in tot præruptis homines gentiles tunc periclitabantur, quot erant profana numina, quæ adorabant, Jovis nimirum, Saturni, Veneris, imo et crocodilorum, cepearum et porrorum simulachra; et Roma ipsa, ut S. Leo, in *nat. Apost. Petr. et Paul.*, scribit : « Magnam sibi videbatur assumpsisse religionem, « quia nullam respuebat falsitatem, omniumque « gentium serviebat erroribus. » Hujus igitur gregis dispersioni amatissimus hic Pastor compatiens, dum vix jam a mortuis resurrexerat, Petrum ad se accessit, eique trina vice, quoad charitatis virtutem examinato, gregem hunc consignavit, ut eum in salutaribus Evangelicæ doctrinæ suæ pascuis pasceret et enutrire, ac demum ad cæli ovile perduceret, *Joan.*, *xxi*, 17 : *Pasce agnos meos, pasce ovæ meas*. Id quod multis sæculis antea ab Ezechiele *xxxiv*, 22, prædictum fuerat; ubi Deus per os Prophetæ ita loquitur : *Salvabo gregem meum, et non erit ultra in rapinam, et suscitabo super eas pastorem unum, qui pascat eas*.

4. — Porro Deus hunc Pastorem titulum maximi facit, siquidem dum sub figura parabole de ove perditâ, redemptionis humane naturæ mentionem faceret, semetipsum nobis sub specie pastoris ob oculos posuit, qui eandem post multos sudores et labores quæsitam ac demum inventam, suisque humeris impositam, salvam et incolumem ad ovile reportavit. Quæ omnia plane conformia erant illi, quod diu ante Prophetam Evangelicum conscribere jussisset, qui postquam dixisset, *LIII*, 16 : *Omnes nos quasi ovæ erravimus*, immediate sequentibus verbis exponit, qualiter omnes nostri errores, ut condigna satisfactione redimerentur, hujuscæ Pastoris humeris impositi fuerint : *Et posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrorum*. Unde S. Ambrosius, in *Psalm.*

CXVIII, dicit : « Pro rationali grege, Christus seipsum « passioni corporis non negavit, ovem lapsam, ut « crucis suæ humeris superponens pui oneris functione recrearet. » Tertullianus, in annalibus Ecclesiasticis relatus, testatur olim devotis Christi fidelibus in usu positum fuisse, ut in calicibus, in quibus pretiosus Christi sanguis consecrabatur, Pastorem quemdam in humeris suis oviculum bajulantem effigierent, ut hac ratione Sacerdotes ad imitandam Salvatoris charitatem excitarent : « Ubi est ovis « perditâ a Domino requisita, et humeris ejus re- « vecta. » Hæc eadem figura, ut Baronius scribit, in cæmeteriis antiquis quoque passim conspiciunt, atque e primis nascentis Ecclesiæ temporibus, in pastorum et prælatorum ecclesiasticorum maxime insignium vestibus sacerdotalibus, præcipue in pallio archiepiscopali expressa geritur, de quo Isidorus Pelusiota, *lib. I, Epist. 136*, ita scribit : « Illud enim amiculum ex lana contextum, quod « illi gestant humeris, ovis illius, quam Dominus « aberrantem quæsitit, inventamque humeris suis « sustinuit, pellem designat. » In ecclesiis quoque S. Joannis Lateranensis, S. Laurentii extra muros, S. Sebastiani, SS. Cosmæ et Damiani, hæc Christi imagines, similitudinem pastoris, oviculum in humeris suis bajulantis referentes, expressæ conspiciuntur, ad denotandum nobis, quantum Redemptor noster de hoc nomine et officio pastoris gloriatur et gaudeat, in hujus namque signum primitivi Christiani ipsum in hac figura delineare solebant.

5. — Considerari etiam hoc loco meruit, quod Christus in tugurio quodam, seu pastorum habitaculo nasci, in præsepio quodam, ad quod greges duci solebant, jam natus reponi, ac demum mox ut natus fuit primo omnium loco pastoribus recipi et visitari elegerit; quibus etiam de cælo legatum misit, qui eos suæ facerent nativitatibus jam factæ conscios. S. Ambrosius, *lib. II in Luc.*, ad id quod pastores in illa nocte vigilasse dicantur, sese reflectens, dicit : *Bone pastores vigiliant, quos bonus Pastor informat.*

Bonus.

6. — Porro Filius Dei incarnatus sæpius quidem titulum sibi lucis, Salvatoris, vite, veritatis, Regis, assumpsisse legitur, nunquam tamen sibi hunc titulum, *bonus*, vendicasse reperitur, imo dum aliquando hoc titulo honoraretur, eundem non sine indignatione eum recepisse constat; *Matt.*, *xxi*, 16 : *Et ecce unus accedens ait illi : Magister bone, quid boni factam, ut habeam vitam æternam? qui dixit ei : Quid me interrogas de bono? Unus est bonus Deus, quasi dicere voluisset quod bonum esse proprietatis quædam sit, quæ soli Deo convenit. Cur igitur eadem increta Sapientia, nunc sibi melipsi nomen imponit, dum se non Deum, sed pastorem appellat? utique hic dicere convenit, Christum*